

Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието
Ministria e Arsimit dhe Shkencës - Byroja e zhvillimit të arsimit
Ministry of Education and Science – Bureau for development of education

НАСОКИ ЗА ПЛАНИРАЊЕ, ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО УЧЕБНАТА 2024/25 ГОДИНА

Содржина

НАСТАВЕН ПЛАН.....	2
ПЛАНИРАЊЕ НА НАСТАВАТА.....	2
ЗАДОЛЖИТЕЛЕН ПРЕСТОЈ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧИЛИШТЕ.....	3
ЗАДОЛЖИТЕЛЕН ПРЕСТОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ ВО УЧИЛИШТЕ.....	4
ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА.....	4
ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА СЛОБОДНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ/СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ.....	5
ДОПОЛНИТЕЛНА НАСТАВА.....	7
ДОДАТНА НАСТАВА.....	7
НАСТАВА ВО ТАНДЕМ.....	8
УЧЕБНИЦИ И МАТЕРИЈАЛИ ЗА УЧЕЊЕ.....	8
ДОМАШНИ ЗАДАЧИ.....	9
ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА.....	11

НАСТАВЕН ПЛАН

Наставата ќе се одвива согласно утврдениот Наставен план за основното образование за учебната 2024/25 година (објавен на веб страницата на Бирото за развој на образованието).

Во Наставниот план, распределбата на задолжителни предмети и изборни предмети, како и делот на други активности, за учениците од 1.-6. одделение останува непроменет од минатата учебна година, освен што во самиот план кај наставните предмети Историја и општество и Техничко образование и информатика е наведен и годишниот фонд на часови за секоја одделна дисциплина (а подолу во текстот се прикажани и можните начини на организација на наставата по овие наставни предмети).

Исто така, нема промени од минатата учебна година и во Наставниот план за учениците од 7.-9. одделение, освен што во делот „Изборни предмети“, за учениците од 7. одделение се предвидува реализација на два слободни изборни предмети (по еден во секое полугодие), согласно *Водичот за слободни изборни предмети во основното образование*.

ПЛАНИРАЊЕ НА НАСТАВАТА

- Планирањето се прави врз основа на наставните програми – секој елемент од наставните програми се користи за одреден вид планирање: планирање на реализацијата на наставната програма и планирање на реализацијата на часот.
- При планирањето се користат електронските верзии на наставните програми и унифицирани урнеци за планирање објавени на веб страницата на Бирото – наставниците само прават реорганизација согласно потребите на учениците и условите во училиштето.
- Наместо наставниците индивидуално да подготвуваат годишно глобално планирање и тематско планирање одделно, стручниот актив подготвува планирање за реализација на наставната програма пред почетокот на учебната година.
- Наместо дневно планирање наставниците (индивидуално или тимски) го планираат секој час одделно подготвувајќи сценарија за часови и соодветни наставни материјали.
- При планирањето на наставата, наставниците можат да користат веќе подготвени планирања од страна на други наставници, при што само треба да наведат од кого и од каде го преземаат.

- Неделно планирање се прави само од 1. до 5. одделение. Го содржи само распоредот на часови во текот на конкретна недела (кој може да варира од една до друга недела) во кој се наведени предметите и стандардите за оценување што се планира да се реализираат. Неделното планирање се споделува со родителите.
- Со новиот начин на планирање е зголемена автономијата на наставниците во одредување на фондот на часови за одреден стандард за оценување и наставна содржина според потребите на учениците од паралелката. Одделенските наставници од 1. до 3. одделение имаат целосна слобода да ја планираат наставата во текот на денот така што ќе ги реализираат предвидените стандарди за оценување преку интегрирање на наставните содржини од различни предмети.

ЗАДОЛЖИТЕЛЕН ПРЕСТОЈ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧИЛИШТЕ

- Сите ученици од 1. до 5. одделение престојуваат во училиште 5 саати дневно (исклучок се оние кои поради продолжен престој може да престојуваат и повеќе саати во училиште). Учениците од 6. одделение престојуваат во училиште 6 саати дневно.
- Поголемиот дел од времето во текот на задолжителниот престој, учениците го поминуваат во редовна настава по задолжителните и изборните предмети (оние од 1. до 5. одделение во просек 3-3,5 саати дневно, а оние од 6. одделение, во просек 4-4,5 саати дневно), а остатокот од времето е наменет за неструктурирани активности (како што се одморите меѓу часовите), а дел за активности што се структурирани и организирани од наставниците или од училиштето во вид на одделенски час, дополнителни или додатни активности поврзани со наставата или со воннаставните активности со кои се задоволуваат потребите и интересите на учениците (какви што, на пример, се: хор, оркестар, спортски клуб, подготовка на театарска претстава, еколошки и хуманитарни акции).
- Во рамки на времето што учениците го поминуваат во училиште, секој наставник е должен по својот предмет да реализира дополнителна настава за сите ученици кои не успеаваат да постигнат задоволителни резултати за време на редовната настава. За таквите потреби наставниците изготвуваат распоред, почитувајќи го времето кое им одговара на учениците за кои е наменета и јавно го истакнуваат. За учениците кои се подготвуваат за натпревари, наставникот реализира додатни менторски часови, за чиј распоред исто така се договара со учениците и јавно го истакнува.
- Училиштето треба да го организира времето и просторот за да обезбеди непречена реализација не само на наставата туку и на другите активности во училиштето во текот на задолжителниот престој на учениците.

- Учениците од 7. до 9. одделение претстојуваат во училиште за време на наставата, како и по наставата, во учество во воннаставни активности и, согласно потребите, во дополнителна или додатна настава.

ЗАДОЛЖИТЕЛЕН ПРЕСТОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ ВО УЧИЛИШТЕ

- Задолжителниот престој на наставниците што реализираат настава од 1. до 6. одделение е 6 саати дневно, без оглед на тоа дали се одделенски или предметни наставници.
- Поголемиот дел од времето во текот на задолжителниот престој, наставниците го поминуваат во редовна настава по задолжителните и изборните предмети, а остатокот од времето е наменет за реализација на воннаставни активности, на додатна/дополнителна настава, на истражувачките и/или интердисциплинарните проекти на учениците, како и за соработка со колегите во рамки на стручните активи и за други стручни активности во рамки на училиштето.
- Наставниците кои изведуваат настава од 7. до 9. одделение, покрај наставата по задолжителните и/или изборните предмети, претстојуваат во училиште и по наставата во реализација на воннаставни активности, додатна и дополнителна настава согласно интересите и потребите на учениците.

ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА

- Наставата по предметот *Природни науки* од 1.-6. одделение се организира и реализира на истиот начин како и претходните години, согласно новите наставни програми. Со оглед на тоа што во новите наставни програми за овој предмет се додадени теми од географија, и наставниците кои традиционално го предаваат предметот Географија може да ја реализираат наставата по предметот Природни науки во 5. и 6. одделение. Наставата од 7. – 9. одделение се реализира согласно досегашните наставни програми за одделените наставни предмети: Биологија, Хемија и Физика и ја реализираат наставници согласно нормативот за наставен кадар наведен во наставните програми.
- Оценувањето по предметот *Природни науки* се реализира на истиот начин како и претходните години, односно наставникот што ја реализира програмата ја изведува оценката.

- Согласно наставната програма по *Историја и општество* за 6. одделение, наставата по овој предмет во учебната 2024/25 година ќе се реализира со 3 часа неделно, односно 108 часа годишно, од кои 62 часа отпаѓаат на Историја, 10 часа на Граѓанско образование и 36 часа на Географија. Начинот на реализација на наставата во текот на учебната година останува да ја утврди секое училиште, при што се дадени две опции:
 1. Наставата за секоја дисциплина да се реализира сукцесивно, односно 62 часа по Историја (20 недели и два часа), 36 часа по Географија (12 недели) и 10 часа по Граѓанско образование (3 недели и 1 час)
 2. Наставата за секоја дисциплина се реализира паралелно, односно по 2 часа неделно Историја во текот на целата учебна година (со вклучени 10 часа за Граѓанско образование) и по 1 час неделно за Географија.
- Со оглед на тоа што наставата по предметот *Историја и општество* ја реализираат двајца или тројца наставници, секој наставник изведува посебна оценка за дисциплината што ја реализира. На крајот на учебната година во свидетелството се запишуваат одделни сумативни оценки од *Историја, Географија и Граѓанско образование*.
- Организацијата на наставата по предметот *Техничко образование и информатика*, го следи предвидениот број на часови во наставната програма за секој модул одделно. При реализација на овој предмет, училиштето го определува распоредот на модулите согласно наставниот кадар со кој располага.
- При оценување на постигањата на учениците по предметот *Техничко образование и информатика* во свидетелството се внесуваат две одделни оценки – една за *Техничко образование*, а друга за *Информатика*.

ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА СЛОБОДНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ/СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

- Во првиот образовен период (1.-3. одделение) слободните изборни предмети се реализираат во форма на **слободни активности** што ги води одделенскиот наставник со учениците од „својата“ паралелка.
- Слободните активности се реализираат во времето предвидено за слободниот изборен предмет (2 наставни часа неделно). Наставникот нуди повеќе видови групни активности како дополнување на она што е веќе учено во текот на неделата, а секој ученик се поттикнува самиот да избере во која од понудените активности сака да учествува. Така на пример, една група ученици може да црта на тема што ќе ја избере, друга група да драматизира некој текст, трета да танцува на дадена музика, итн.

Алтернативно, целата паралелка може да избере заедничка активност која е во функција на:

- поддршка на личниот и социјалниот развој на учениците (на пример, една од повеќе понудени работилници од Образование за животни вештини),
 - проширување/продлабочување на знаењата преку проектни активности од еден предмет или од една тема која поврзува повеќе предмети, како на пример, да прави хербариум од растенија и да ги запишува нивните имиња (Природни науки и мајчин јазик), или графички да прикажува податоци за просториите во училиштето, клупите, столчињата, итн. (Математика и Општество) и
 - развивање на основни ИКТ вештини, како на пример, користење програми за цртање на компјутер, користење на тастатура за пишување и сл.
- Наставникот го следи учеството на секој ученик во слободните активности (1.-3. одделение) и изведува описна оценка која ги одразува редовноста, ангажираноста, придонесот и напредокот во стекнување соодветни знаења и вештини. Оценката се запишува во свидетелството.
 - На учениците од вториот период на основното образование (4.-6. одделение) и на учениците од 7. одделение им се нуди да избираат од четири категории слободни изборни предмети:
 - (1) изборни предмети за проширување/продлабочување на знаењата од задолжителните наставни предмети (пример: анализирање и пишување поезија, математичко-логичко резонирање, заштита на животната средина, етика на религиите, класична култура, жените низ историјата, програмирање, сликање/цртање/вајарство, соло пеење, народни ора, модерен танц),
 - (2) изборни предмети за поддршка на интереси на учениците кои не се дел од наставните предмети (пример: фотографија, градинарство/хортикултура, театарски работилници, готвење, резбарство, оригами, моделарство),
 - (3) изборни предмети за поддршка на личниот и социјалниот развој на учениците (пример: образование за животни вештини, образование за родова еднаквост, мултикултурни работилници, финансиска писменост),
 - (4) изборни предмети од спортско-рекреативен карактер (пример: фудбал, кошарка, ракомет, одбојка, пинг-понг, јога, пилатес).
 - Учениците бираат два слободни изборни предмети во текот на една учебна година – еден за првото и друг за второто полугодие. Предметите што ученикот ќе ги избере за тековната учебна година мора да припаѓаат на различни категории.
 - Реализацијата на слободните изборни предмети во вториот период (4.-6. одделение) и во 7. одделение ја изведуваат одделенски и/или предметни наставници. При тоа,

фондот на часови од реализацијата на слободниот изборен предмет се пресметува во вкупниот неделен/годишен фонд на часови на наставникот реализатор.

- Секое училиште при понудата на слободни изборни предмети се води, пред сè, од интересот на учениците, како и од капацитетите на професионалниот кадар/наставниците со кои располага, без да предизвика дополнителни фискални импликации на буџетот.
- Начинот на избор, организација, планирање и реализација на слободните изборни предмети е детално опишан во Водичот за слободни изборни предмети во основното образование објавен на веб страницата на Бирото.
- Оценките од слободните изборни предмети се базираат на редовноста, ангажираноста, придонесот и напредокот на ученикот во стекнување соодветни знаења и вештини. Оценките за двата предмета одделно (независно во кое полугодие се изучувани) се запишуваат во дневникот и во свидетелството.

ДОПОЛНИТЕЛНА НАСТАВА

- Дополнителната настава за учениците од 1. до 6. одделение се планира и се реализира на неделно ниво согласно потребите на учениците (кои не успеваат да ги постигнат стандардите за оценување планирани за таа недела) во рамките на задолжителниот престој на учениците, односно наставниците.
- Планирањето на дополнителната настава во одделенска настава е составен дел на неделното планирање (согласно согледувањата на наставникот од реализираните содржини и постигањата на учениците) за што се известуваат учениците и родителите. Реализацијата се евидентира во електронскиот дневник во делот за дополнителна настава.
- Во предметна настава (од 6. до 9. одделение) планирањето подразбира одредување на времето на реализација во текот на неделата (согласно согледувањата на наставникот од реализираните содржини и постигањата на учениците) на ниво на паралелка/одделение за што се известуваат учениците. Реализацијата се евидентира во електронскиот дневник во делот за дополнителна настава.

ДОДАТНА НАСТАВА

- Слободните изборни предмети за учениците од 1. до 7. одделение овозможуваат проширување и продлабочување на знаењата на учениците од определен предмет/област со што претставуваат една од формите на додатна настава. Доколку учениците пројавуваат интерес за унапредување на знаењата и вештините, а тие не се опфатени преку слободен изборен предмет, се организира друга форма на додатна

настава. Исто така, подготовката на учениците за натпревари претставува една од формите на додатна настава.

- Доколку додатната настава претставува слободен изборен предмет, истата се планира како секој друг наставен предмет, влегува во редовниот распоред на учениците и се евидентира во делот за евиденција на часовите во електронскиот дневник.
- Другите форми на додатна настава во одделенска настава се составен дел од неделното планирање за што се известуваат учениците. Реализацијата се евидентира во електронскиот дневник во делот за додатна настава.
- Во предметна настава (од 6. до 9. одделение) планирањето подразбира одредување на времето на реализација во текот на неделата (согласно согледувањата на наставникот од реализираните содржини и постигањата на учениците) на ниво на паралелка/одделение за што се известуваат учениците. Реализацијата се евидентира во електронскиот дневник во делот за додатна настава.

НАСТАВА ВО ТАНДЕМ

- Кога наставата се реализира од страна на двајца наставници (за предметот *Физичко и здравствено образование* од 1. до 5. одделение) планирањето и реализирањето го прават двата наставника заедно.
- Во наставата по *Физичко и здравствено образование* улога на одделенскиот наставник е да ги организира учениците, да им пружа поддршка при изведување на вежбите, да се грижи за нивната безбедност и дисциплина за време на часовите и да го следи учеството и напредокот на секој ученик. Улогата на предметниот наставник е да направи избор на соодветни вежби и реквизити, да ги демонстрира вежбите, да се грижи за безбедноста и дисциплината на учениците за време на часовите и да го следи учеството и напредокот на секој ученик. Двајцата наставници се редовно и континуирано присутни на часовите и освен што заеднички ги реализираат часовите, заеднички и ги оценуваат учениците.

УЧЕБНИЦИ И МАТЕРИЈАЛИ ЗА УЧЕЊЕ

- Наставата по сите предмети не се базира на учебник, туку на наставната програма - наставникот на часот не реализира лекција од учебник туку активности кои водат кон постигање на стандардите за оценување од наставната програма. Учебниците може да се користат на часовите само доколку содржат вежби или други активности што се предвидени за работа на час, каков што е случајот со учебниците од 1. до 3. одделение.

- Како замена за учебници може да се користат материјали за учење подготвени од Бирото за развој на образованието. Во услови кога учебниците се повлечени од употреба поради тоа што постапката за нивно одобрување не е завршена, или нема заинтересирани автори), за да им се олесни учењето на учениците, Бирото за развој на образованието изработува материјали за учење.
- За оние предмети за кои не се предвидени учебници, Бирото изготвува прирачници како поддршка на наставниците при реализација на наставата.
- Учебниците се само едно од средствата за учење што им помагаат на учениците да добијат информации во врска со содржините што ги изучуваат. Дел од стандардите за оценување не можат да бидат целосно покриени со информациите содржани во учебниците затоа е неопходно за време на часовите да се користат наставни материјали за учење креирани од страна на наставниците за потреби на активностите што се дел од наставната програма.
- Наставниците имаат слобода во својата училница да користат наставни материјали кои самостојно ги креирале за потребите на ефективно реализирање на наставата со своите ученици. Материјалите може да се подготвуваат: во *текстуална форма* (се користат како ресурси, извори на знаење, или како материјал за утврдување и самопроверка на нивото на стекнати знаења), во *визуелна, аудио и аудиовизуелна форма* (пр., образовни и документарни емисии на телевизија или интернет, снимена музика, аудиозаписи со различни звуци итн.), или во *дигитална форма* (слични на дигитални учебници).
- Наставниците се поттикнуваат да ги споделуваат наставните материјали со колегите, во рамки на стручните активи и на ниво на општина, односно држава.

ДОМАШНИ ЗАДАЧИ

- Домашните задачи служат како поддршка за постигнување на конкретни резултати од учење наведени во наставните програми. Се препорачува да ги опфаќаат сите предмети (за оние делови за кои наставникот смета дека има потреба или пак е интерес на учениците) и да бидат различни секој ден.
- Домашните задачи за учениците од 1. до 3. одделение се реализираат во вид на активности наменети за развивање на интересот и желбата за читање, презентирање на разбраното со користење на различни медиуми, читање со разбирање, изразување на чувствата, решавање математички задачи и едноставни проблемски задачи, одговарање на прашања со точни одговори и давање објаснување и сл.

- Учениците од 1. до 3. одделение ги работат домашните задачи во училиште, за време на задолжителниот престој.
- Домашните задачи што им се задаваат на учениците од 4. до 6. одделение треба да го ставаат ученикот во проблемски ситуации кои водат кон продлабочување на учењето (бараат размислување и став поткрепен со докази), да овозможат интегрирање на знаењата од повеќе предмети и нивна примена во решавањето проблеми од секојдневни ситуации, да се надоврзуваат на интересите на учениците во дадени сфери од секојдневниот живот, да поттикнуваат на читање со разбирање на текстови од книги, новинарски статии, информации од блогови и проверени сајтови, како и на други материјали од опкружувањето и сл.
- Се препорачува поголем дел од домашните задачи за учениците од 4. до 6. одделение да се проверуваат/дискутираат во училиште, а работата на нив во домашни услови да не надминува 40 минути за 4. одделение, 50 минути за 5 одделение, односно 60 минути за 6. одделение. При тоа треба да се избегнува вклучување на семејството во нивната изработка.
- Домашните задачи за учениците од 4. до 6. одделение може да бидат испланирани и зададени на некоја од дигиталните платформи.
- Домашните задачи што им се задаваат на учениците од 7. до 9. одделение треба да го ставаат ученикот во проблемски ситуации кои водат кон продлабочување на учењето базирано на повисоки когнитивни нивоа (бараат размислување и став поткрепен со докази), да овозможат интегрирање на знаењата од повеќе предмети и нивна примена во решавањето проблеми од секојдневни ситуации и во изработка на ученички проекти, да се надоврзуваат на интересите на учениците во дадени сфери, да поттикнуваат на читање со разбирање на текстови од книги, новинарски статии, информации од блогови и проверени сајтови, како и на други материјали од опкружувањето и сл.
- Се препорачува поголем дел од домашните задачи за учениците од 7. до 9. одделение да се проверуваат/дискутираат во училиште, а работата на нив во домашни услови да не надминува 70 минути за 7. одделение, 80 минути за 8 одделение, односно 90 минути за 9. одделение. При тоа треба да се избегнува вклучување на семејството во нивната изработка.
- Домашните задачи за учениците од 7. до 9. одделение може да бидат испланирани и зададени на некоја од дигиталните платформи.
- Наставникот што ја задал домашната задача е задолжен редовно да следи колку квалитетно е изработена домашната задача од страна на секој ученик и да дава

индивидуални повратни информации кои укажуваат колку изработките на домашните задачи придонесуваат за учењето и постигањата.

ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

- Со реформите во основното образование постепено се намалува и олеснува водењето на педагошката евиденција и документација од страна на наставниците.
- Наставниците водат само електронски дневник.
- Во делот за евиденција на часовите, секој наставник ја запишува само содржината и стандардот/стандардите за оценување што се разработува на часот.
- Во електронскиот дневник, почнувајќи од минатата учебна година, се внесува и следното:
 - Во делот за евиденција на часовите од распоредот каде наставата ја реализираат двајца наставници (за продолжен престој на ученици од иста паралелка т.н. целодневна настава, за часот по физичко воспитание и образование и сл.) има опција за внесување на името и презимето на двајцата наставници реализатори на конкретниот предмет.
 - Во делот на слободни ученички активности (воннаставни и други активности) се прави поделба со следните поднаслови:
 - Час на одделенска заедница
 - Додатна настава
 - Дополнителна настава
 - Воннаставни и други активности
- При пополнување на активностите од поднасловите се наведува и името и презимето на наставникот/наставниците кои ги реализираат овие активности.
- Реализацијата на воннаставните активности, додатната и дополнителната настава се водат само во електронскиот дневник.